

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Projektas „Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

Socialinis ugdymas 1–4 klasėse

Bendrujų programų atnaujinimas
Projektas

*Renata Bernotienė,
Linas Jašinauskas*

Pradinis ugdymas

VAIKO RAIDA ir ugdymo turinys

Ugdymo integralumas

Ugdymo turinio prasmingumas ir
aktualumas

Ugdymo turinio ryšys su
gyvenimu

Socialinis ugdymas

Apibendrinant įvairių autorių darbus, galima konstatuoti, kad socialinis ugdymas gali būti įvardijamas kaip idėjų, minčių, vertybių ir nuostatų kaita bendraujant ir bendradarbiaujant skirtingose edukacinėse aplinkose skirtingų kultūrų ar subkultūrų, amžiaus ar socialinių klasių atstovams, taip pat kaip partnerystė ir problemų sprendimu grįstas dialogas keičiantis kultūrą, nuostatomis, vertybėmis ir istorine patirtimi.

[...] detalesnis socialinio ugdymo turinio prasmės nusakymas priklauso nuo pasirinktų mokomųjų dalykų ir požiūrio lauko.

Socialinio ugdymo kontekstas visada yra ne tiek **kontekstuali ar kalbėjimu**, bet veikimu grįsta praktika.

Dalyvaudami bendruomenės veikloje, vaikai ne tik mokosi kultūriškai **priimtinių mąstymo ir kalbėjimo būdų**. Jie ne tik perima kultūrinį palikimą, bet ir **kuria naujas bendrabūvio, komunikacijos formas ir normas**, kurias laiko teisingomis ir atitinkančiomis bendruomenės poreikius.

Ugdymas suprantamas ir kaip **kultūrinio tęstinumo**, ir kaip **kultūrinio atsinaujinimo, pozityvių socialinių pokyčių visuomenėje veiksnys**.

Celiešienė E., Kvieska V., 2019.

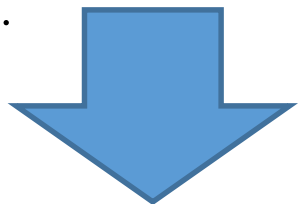
Demokratinų vertybių ugdymas(-is) mokykloje (pirmieji mokymosi metai) turėtų būti grindžiamas veiklomis, kurios skatintų iš šeimos aplinkos pereiti veikti į demokratinę visuomenę. Klasėje organizuojamos veiklos turėtų skatinti ir padėti mokiniams įsitraukti į vietos bendruomenės gyvenimą.

White, J., Aims of Education in a Democracy, 2019.

Pirmieji trys mokymosi mokykloje metai

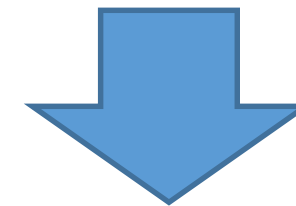
Istorija

- **Pokyčių praeityje nagrinėjimas** (jų pobūdis, trukmė, reikšmingumas, jų tarpusavio ryšiai).

*Kuriant nacionalinį ugdymo turinį, stengiamasi, kad pradinis ugdymas derėtų su ikimokykliniu ugdymu ir aukštesnėmis ugdymo pakopomis. To siekiama nuosekliai aprašant pasiekimų raidą nuo ikimokyklinio amžiaus iki paauglystės (kaip Škotijos pavyzdyje) ar įvairiose ugdymo pakopose nustatant tas pačias ugdymo turinio sritis. <...> Mokslininkai pabrėžia, kad visų ugdymo pakopų dėmė bus užtikrinta, **jeigu jų dėmesio centre bus vaikas, jo gerovė ir asmenybės raida. Kalbant apie ikimokyklinio ir pradinio ugdymo dėmę, pabrėžiamas visuminis požiūris į vaiko socialinę, pažintinę ir emocinę raidą, ugdymo sritys išskiriamos tik sąlygiškai.***

*Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo turinio programų dėmės tyrimas, 2012
Pradinio ugdymo programų sandara: ko Europoje mokosi pradinių klasių mokiniai? Švietimo problemos analizė, 2017, gegužė, Nr. 1 (157)*

1 lentelė. Dalykų, kurių mokosi pradinį klasių mokiniai, pavyzdžiai

Lietuva	Austrija	Latvija	Estija
Dalykai, kurių mokomasi 1–4 klasėse: dorinis ugdymas (tikyba arba etika) lietuvių kalba (gimtoji) gimtoji kalba (baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių)* lietuvių kalba (valstybinė)* užsienio kalba matematika pasaulio pažinimas dailė ir technologijos muzika kūno kultūra	Dalykai, kurių mokomasi 1–4 klasėse: tikyba vietovės istorija, geografija ir biologija vokiečių kalba (skaitymas, rašymas) matematika muzika menai techniniai / tekstilės darbai (angl. <i>crafts</i>) fizinė veikla, sportas užsienio kalba* saugumas kelyje**	Dalykai, kurių mokomasi 1–3 klasėse: latvių kalba užsienio kalba matematika gamtos mokslai socialiniai mokslai etika / krikščionybės įvadas darbai (angl. <i>crafts</i>) sportas muzika vizualieji menai	Dalykai, kurių mokomasi 1–3 klasėse: estų ar kita mokomoji kalba estų kaip antroji kalba* užsienio kalba matematika gamtos mokslai asmenybės, socialinis ir sveikatos ugdymas muzika menas fizinis ugdymas rankdarbiai ir namų ekonomika, technologijos tikyba**
* Mokyklose, kuriose mokoma tautinės mažumos kalba	* 1–2 klasėse integruojama į kitus dalykus ** 10 val. per metus		* Mokyklose, kuriose mokoma ne estų kalba ** Pasirenkamasis dalykas

Šaltiniai: 2015–2016 ir 2016–2017 mokslo metų pradinio ugdymo programos bendrasis ugdymo planas; Eurydice

Aktyvinti Windo

Pradinio ugdymo programų sandara: ko Europoje mokosi pradinį klasių mokiniai? Švietimo problemos analizė, 2017, gegužė, Nr. 1 (157)

Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo turinio programų dermės tyrimas (Jovaiša, Monkevičienė, Žemgulienė, ir kt. 2012) (<https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/Ikimokyklinio-priesmokyklinio-ir-pradinio-ugdymo-turinio-programu-dermes-tyrimas.pdf>) atskleidė, kad tarp programos elementų (tikslų, uždavinių, principų) stokojama dermės, taip pat trūksta programų dermės su kitais tarptautiniais ir nacionaliniais švietimo dokumentais.

Aktualaus ugdymo turinio numatymas

Numatomo ugdymo turinio struktūravimas

Numatomų rezultatų apibrėžtumas

Mokinių pasiekimų sąsajos su turinio apimtimis

Nuoseklus mokinių pasiekimų augimas

Socialinis ugdymas

Paskirtis

Pozityvūs santykis su savimi,
kitais žmonėmis.

Gyventi ir veikti demokratinėje visuomenėje,
sparčiai besikeičiančioje daugiakultūrinėje
aplinkoje.

Ugdytis gebėjimus, įgalinančius suprasti žmones, jų
santykius, pažinti jų supantį pasaulį ir jame atsakingai
veikti savarankiškai bei drauge su kitais.

Formuotis požiūrį į pasaulį, jame vykstančius
reiškinis, procesus, nagrinėti praeitį, analizuoti
dabartį, projektuoti ateitį.

Siekiama, kad socialinio ugdymo sritis pradinio ugdymo pakopoje apimtų **aktualų ir prasmingą turinį**, padedantį mokiniui pažinti save kaip asmenį, kaip šeimos, klasės, mokyklos bendruomenės narį, suprasti, kad praeities įvykiai, reiškiniai ir procesai veikia šalies ir jos piliečių dabartį ir ateitį, pažinti demokratinės visuomenės procesus ir atsakingai veikti pagal galimybes keičiant artimiausią aplinką.

Tikslas

Siekama, kad mokiniai įgytų bendrą supratimą apie žmonių gyvenimą **socialinėje, kultūrinėje, gamtinėje aplinkoje**, suvoktų joje vykstančius reiškinius ir procesus, jų kaitą laike ir erdvėje, ugdytųsi vertybines nuostatas bei gebėjimus, būtinus **aktyviai, prasmingai ir atsakingai veikti kartu su kitais sprendžiant kasdienio gyvenimo bei artimiausios aplinkos problemas.**

Uždaviniai

Siekiant socialinio ugdymo tikslo, mokiniai:

pažindami artimiausią socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką mokosi naudotis įvairiais šaltiniais, jais remiantis išsakyti ir pagrįsti savo nuomonę apie žmonių gyvenimą praeityje, dabartyje ir ateityje;

plėtoja gebėjimus stebėti, tyrinėti artimiausią aplinką bei suprasti save ir kitus žmones, bendraamžių grupėje, bendruomenėje, bendrauti ir bendradarbiauti, būti tolerantiškam, konstruktyviai spręsti iškilančias problemas;

artimiausioje aplinkoje mokosi **pastebėti** bendruomeniškumo, demokratinių principų raišką, suprasti piliečio teises ir pareigas, jomis **vadovautis** priimant sprendimus ir veikiant bendruomenėje;

ugdosi **noriai, prasmingai ir atsakingai veikti** artimiausioje socialinėje, kultūrinėje ir gamtinėje aplinkoje, siekia ją **saugoti ir plėtoti, savo veiklą grįsti darniojo vystymosi principais.**

Ugdymo integralumas

Žmonių gyvenimas kartu (*pilietiškumo sritis, ekonomika ir verslumas*)

Žmonių gyvenimo kaita (*istorijos sritis*)

Aplinka ir žmogus (*geografijos sritis*)

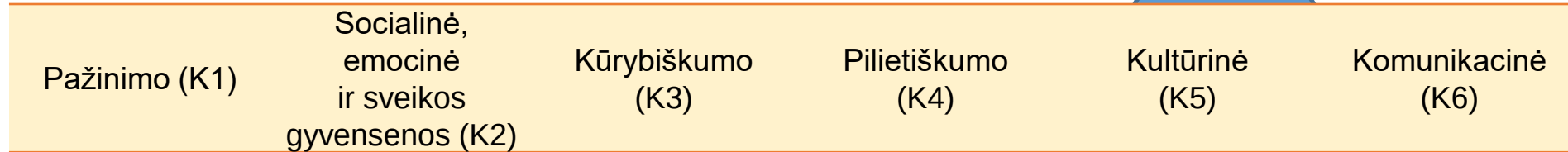
Ugdymo sritis	Bendroji programa
1. Dorinis ugdymas	Etika
	Tikyba
	Filosofija ¹
Kalbinis ugdymas	Lietuvių kalba ir literatūra
	Lietuvių kalba (pagal kalbos mokėjimo lygius)
	Lietuvių gestų kalba
	Tautinės mažumos gimtoji kalba ir literatūra (baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių)
	Užsienio kalba (pirmoji)
	Užsienio kalba (antroji)
Matematinis ugdymas	Matematika
Informatikos ugdymas	Informatika
Socialinis ugdymas	Socialinis ugdymas
	Istorija
	Pilietiškumo pagrindai
	Geografija
	Ekonomika ir verslumas
	Teisė ¹
	Psichologija ¹
Gamtamokslinis ugdymas	Gamtamokslinis ugdymas
	Biologija

Pažinimo (K1)	Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos (K2)	Kūrybiškumo (K3)	Pilietiškumo (K4)	Kultūrinė (K5)	Komunikacinė (K6)
---------------	---	------------------	-------------------	----------------	-------------------

Bendrųjų programų atnaujinimo vadovas, 2020.

Kompetencijų ugdymas dalyku

Žmonių gyvenimas kartu

Žmonių gyvenimo kaita

Aplinka ir žmogus

[...]. Tyrinėdami artimiausioje aplinkoje vykstančius įvykius, reiškinius bei procesus, susijusius su šeimos, klasės, mokyklos bendruomenės gyvenimu, istorija ir gamtine aplinka mokosi nuosekliai ir kryptingai planuoti savo veiklą, pasirinkti ir taikyti tinkamus pažinimo metodus, daryti apibendrinimus ir formuluoti išvadas.

[...]. Dalyvaudami bendrose veiklose, sprenddami kylančius konfliktus/problemas, mokiniai mokosi naudotis strategija valdant emocijas, neigiamas emocijas keičiant į teigiamas. Bendraudami ir bendradarbiaudami su bendraamžiais ir suaugusiais, mokiniai mokosi tinkamai reikšti mintis, toleruoti kitokią nuomonę, išvaizdą, elgesį.

Kompetencijų ugdymas dalyku

Pažinimo (K1)	Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos (K2)	Kūrybiškumo (K3)	Pilietiškumo (K4)	Kultūrinė (K5)	Komunikacinė (K6)
---------------	--	---------------------	----------------------	-------------------	----------------------

[...]. Tyrinėdami artimiausią socialinę, ekonominę, kultūrinę, gamtinę aplinką, istorinę praeitį, mokiniai skatinami susieti tarpusavyje įvairias žinias, jomis dalintis, pertvarkyti informaciją pasitelkiant turimą patirtį ir vaizduotę, pateikti naujas įžvalgas apie nagrinėjamus įvykius, reiškinius ir procesus, kurti pažįstamų objektų modelius, rekonstrukcijas, vietovės planus, projektuoti, ieškoti savitų problemų sprendimų ir pan.

[...]. Mokiniai mokomi artimiausioje aplinkoje pastebėti ir suprasti demokratinio gyvenimo bruožus, susijusius su žmogaus teisėmis, įstatymais, valstybės valdymo institucijomis, dalyvavimu valstybės valdyme, atpažinti Lietuvos valstybės simbolius (vėliavą, herbą, himną), paaiškinti jų reikšmę, suprasti valstybinių, tautinių švenčių esmę.

Kompetencijų ugdymas dalyku

Pažinimo (K1)	Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos (K2)	Kūrybiškumo (K3)	Pilietiškumo (K4)	Kultūrinė (K5)	Komunikacinė (K6)
---------------	--	---------------------	----------------------	-------------------	----------------------

[...]. Artimiausioje aplinkoje esančius istorinius, kultūrinius objektus, reiškinius mokiniai skatinami sieti su tautos ir valstybės tradicijomis, įsitraukti į jų puoselėjimą ir naują įprasminimą.

[...]. Paaiškindami artimiausioje aplinkoje vykstančių reiškinių ir procesų poveikį žmogui, kurdami įvairios apimties ir formų pasakojimus apie dabartį ir praeitį, juos pagrįsdami mokiniai mokosi parinkti ir vartoti verbalines ir neverbalines raiškos priemones ir formas. Bendraudami ir bendradarbiaudami sprendžiant artimiausios aplinkos problemas, dalyvaujant klasės, mokyklos, bendruomenės veiklose, mokiniai mokosi taikyti skirtingas komunikacijos priemones (komunikuodami individualiai bei grupėje).

ŽMONIŲ GYVENIMAS KARTU

Artimiausios socialinės aplinkos pažinimas.

Dalyvavimas klasės, mokyklos bendruomenės veikloje

Gyvenimas demokratinėje visuomenėje

Orientavimasis ekonominėje aplinkoje ir verslumas

ŽMONIŲ GYVENIMO KAITA

Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje

Istorijos laikotarpių ypatumų supratimas

Istorijos tyrimas

Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška

APLINKA IR ŽMOGUS

Orientavimasis erdvėje ir žemėlapyje

Gamtinių ir visuomeninių procesų, struktūrų, reiškinių pažinimas

Pasaulio geografinis pažinimas

Geografinės informacijos šaltiniai ir aplinkos tyrimai

Socialinio ugdymo pasiekimų raida

Pilietiškumo sritis

1-2 mokymosi
metai

3-4 mokymosi
metai

1. Žmonių gyvenimas kartu

1.1. Artimiausios socialinės aplinkos pažinimas

1.1.1. Mokytojui padedant paaiškinti savo, kaip bendruomenės nario, veiklą ir savijautą artimiausioje aplinkoje.

1.1.1. Apibūdinti savo, kaip bendruomenės nario, veiklą ir savijautą artimiausioje aplinkoje.

1.1.2. Bendraujant su bendraamžiais ir suaugusiais tinkamai reikšti mintis, suprasti, kad nuomonė, išvaizda, elgesys gali skirtis.

1.1.2. Bendraujant su bendraamžiais ir suaugusiais tinkamai reikšti mintis, toleruoti kitokią nuomonę, išvaizdą, elgesį.

1.1.3. Išreikšti savo nuomonę apie jam reikšmingus artimiausioje aplinkoje vykstančius procesus ir mokytojui padedant paaiškinti, kokie procesai veikia jį patį ir kitus žmones.

1.1.3. Išreikšti argumentuotą nuomonę apie artimiausioje aplinkoje vykstančius procesus ir paaiškinti, kaip ir kokie procesai veikia jį patį ir kitus žmones.

1.1.4. Pastebėti tinkamo ir netinkamo elgesio bruožus artimiausioje aplinkoje, mokytojui padedant paaiškinti priežastis ir pasekmes.

1.1.4. Atpažinti ir skirti tinkamo ir netinkamo elgesio bruožus artimiausioje aplinkoje, paaiškinti priežastis ir pasekmes.

1.1.5. Mokytojui padedant apmąstyti savo elgesį, veiklą ir santykį su klasės, mokyklos bendruomenės nariais, paaiškinti, ką norėtų ir galėtų keisti klasės bendruomenės santykiuose.

1.1.5. Apmąstyti savo elgesį, veiklą ir santykį su klasės, mokyklos bendruomenės nariais, apibūdinti, ką norėtų ir kaip galėtų keisti klasės, mokyklos bendruomenės santykiuose.

1.2. Dalyvavimas klasės, mokyklos bendruomenės veikloje

1.2.1. Suprasti ir mokytojui padedant paaiškinti dalyvavimo /įsitraukimo į klasės, mokyklos bendruomenės gyvenimą reikšmę ir naudą.

1.2.1. Suprasti ir argumentuotai paaiškinti dalyvavimo/įsitraukimo į klasės, mokyklos bendruomenės gyvenimą reikšmę ir naudą.

1.2.2. Pastebėti ir elementariai paaiškinti savo ir kitų žmonių veiklos klasės, mokyklos bendruomenėje priežastis ir pasekmes.

1.2.2. Pastebėti ir argumentuotai paaiškinti savo ir kitų žmonių veiklos klasės, mokyklos bendruomenėje priežastis ir pasekmes.

1.2.3. Dalyvauti klasės, mokyklos bendruomenės veikloje, mokytojui padedant spręsti elementarias problemas.

1.2.3. Dalyvauti klasės, mokyklos bendruomenės veikloje, spręsti elementarias problemas, nesudėtingas konfliktines situacijas.

1.2.4. Mokytojui padedant apmąstyti asmeninio dalyvavimo ir veiklos klasės, mokyklos bendruomenėje rezultatus.

1.2.4. Apmąstyti asmeninio dalyvavimo ir veiklos klasės, mokyklos bendruomenėje rezultatus.

Ekonomika ir verslumas

1-2 mokymosi metai

3-4 mokymosi metai

1.4. Orientavimasis ekonominėje aplinkoje ir verslumas*

1.4.1. Savais žodžiais nusakyti kas yra pinigai ir kaip jie uždirbami.	1.4.1. Nurodyti savo/šeimos pajamų ir išlaidų elementus.
1.4.2. Nusakyti skirtumą tarp norų ir galimybių ir pateikti pavyzdžių iš savo artimos aplinkos ar asmeninės patirties.	1.4.2. Atlikti paprastus keleto veiksmų reikalaujančius skaičiavimus (sudėti, atimti arba padauginti), kai pateikiamas pažįstamas finansinis kontekstas.
1.4.3. Savais žodžiais nusakyti kodėl žmonės skolinasi.	1.4.3. Spęsti nesudėtingus finansinius klausimus, pvz. kaip panaudoti savo kišenpinigius. Nurodyti keletą finansų institucijų (pvz. bankas, kredito unija) ir elementariai nusakyti galimas skolinimo/skolinimosi pasekmes.
	1.4.4. Nurodyti keletą verslų savo gyvenamoje aplinkoje. Įsivertinę, kas jiems patinka ir ką gerai moka daryti bei ko reikia žmonėms, apibūdinti, kokį verslą jie galėtų /norėtų/ svajotų pradėti.
1.4.4. Savais žodžiais paaiškinti kas yra verslininkas ir kokios jo savybės.	1.4.5. Inscenizuoti nesudėtingas verslo situacijas. Su mokytojo pagalba aptarti, ką būtina padaryti, norint įkurti įmonę, ir kurti elementarų verslo planą.
1.4.5. Savais žodžiais nusakyti, kodėl dirbant yra svarbu bendradarbiauti ir pateikti pavyzdžių iš savo patirties.	1.4.6. Paaiškinti, kodėl pasidalijimas vaidmenimis padeda pasiekti geresnių rezultatų.
	1.4.8. Paaiškinti, iš kur vietos savivalda/valstybė gauna pinigų vietos bendruomenės poreikiams patenkinti. Pateikti iš artimiausios aplinkos keletą pavyzdžių kam panaudojami mokesčiai.
1.4.6. Paaiškinti, kodėl kiekvienam darbui reikia konkrečių įgūdžių. Palyginti įvairių specialybių žmonių darbą.	1.4.8. Paaiškinti, kodėl žmogui svarbu dirbti ir kas atsitinka netekus darbo.
	1.4.9. Pateikti pavyzdžių iš artimos aplinkos, ir elementariai paaiškinti kodėl ne visas žmonėms reikalingas gėrybes (prekes ir paslaugas) teikia verslas, o dalį jų teikia valstybė.
1.4.7. Įvardinti, kelių jo artimiausioje aplinkoje esančių daiktų kilmės (pagaminimo) šalis.	1.4.10. Paaiškinti, kodėl kai kurios Lietuvoje parduodamos prekės yra pagamintos kitose šalyse.
	1.4.11. Savais žodžiais nusakyti, kaip supranta sąvokas „importas“ ir „eksportas“.
1.4.8. Nusakyti savo svajones kuo norėtų būti (karjera, profesija).	1.4.12. Nusakyti savo svajones apie karjerą ir elementariai numato žingsnius jų įgyvendinimui.

Orientavimasis rinkoje

Asmeninių finansų tvarkymas

Verslo organizavimas ir verslumo gebėjimų ugdymasis

Valstybės vaidmens ekonomikoje ir ekonomikos rodiklių nagrinėjimas bei vertinimas

Globalinių ekonominių procesų supratimas

*Pateikti ekonomikos ir verslumo *Bendrujų programų* rengimo grupės siūlomi mokinių pasiekimai

Socialinio ugdymo turinys

1 mokymosi metai

Augu ir keičiuosi

Žmonės – panašūs ir skirtingi

Aš ir mano šeima

Aš ir kiti žmonės

**Mano teisės ir pareigos šeimoje,
klasėje**

Aš – Lietuvos pilietis

Ekonomika ir verslumas

2 mokymosi metai

**Kiekvienas žmogus – unikalus,
nepakartojamas**

Mano ir kitų jausmai, poreikiai, pomėgiai

Šeimos ryšiai

**Tinkamas ir netinkamas elgesys su
bendraamžiais ir suaugusiais**

**Bendravimas ir bendradarbiavimas šeimoje,
klasėje, mokykloje**

Tvarka ir taisyklės šeimoje, klasėje, mokykloje

Klasės, mokyklos tradicijos

Mes – Lietuvos piliečiai

Ekonomika ir verslumas

3 mokymosi metai

Savęs pažinimas, pripažinimas

Klasė, mokykla, bendraamžių grupė

Socialiniai ryšiai žmonių bendruomenėje

Bendravimas, bendradarbiavimas su bendraamžiais ir suaugusiais artimiausioje/pažįstamoje aplinkoje

Vietos bendruomenės tvarka, taisyklės ir tradicijos

Teisės ir pareigos

Mūsų valstybė – Lietuva

Lietuvos valstybės simbolių reikšmė ir jų sukūrimo istorija

4 mokymosi metai

Esu tolerantiškas

Konfliktų sprendimas

Atsakingas elgesys keičiant artimiausią aplinką

Dalyvavimas šeimos, klasės, mokyklos bendruomenės gyvenime

Tautos ir valstybės tradicijos

Demokratinė visuomenė

Lietuvos piliečio teisės, pareigos, veikla valstybei

Svarbiausios Lietuvos valstybės valdymo institucijos ir jų paskirtis

Savanoriška veikla

1-2 mokymosi metai	3. Aplinka ir žmogus*	3-4 mokymosi metai
<i>3.1. Orientavimasis erdvėje ir žemėlapyje</i>		
3.1.1. Mokytoji padeda orientuotis realioje erdvėje ir artimiausioje gyvenamojoje aplinkoje.	3.1.1. Remiantis geografinės aplinkos požymiais, naudojantis gamtos ženklais / kompasu, orientuotis pažįstamoje aplinkoje ir vietovėje.	
3.1.2. Elementariai orientuojantis realioje erdvėje, apibūdinti pažįstamą vietovę pagal judėjimo maršrutą, nurodyti keletą reikšmingų objektų, piešiniu/schema vaizduoti kelią į mokyklą.	3.1.2. Elementariai orientuotis artimiausioje aplinkoje, vietovės plane, Lietuvos žemėlapyje ir gaublyje, įvardyti juose esančią bendriausią gamtinių ir visuomeninių objektų ir reiškinių informaciją.	
3.1.3. Nurodyti savo gyvenamosios vietos adresą Lietuvos žemėlapyje – savo gyvenamąją vietą (miestą, miestelį, kaimą).	3.1.3. Lietuvos žemėlapyje rasti ir parodyti svarbiausius geografinius objektus (miestus, upes, Baltijos jūrą, transporto, geležinkelio kelius), pasaulio žemėlapyje – žemynus ir vandenynus.	
<i>3.2. Gamtinių ir visuomeninių procesų, struktūrų, reiškinių pažinimas</i>		
3.2.1 Skirti gamtinės aplinkos komponentus: žemės paviršius, oras, vanduo augalija ir gyvūnija ir elementariai / savais žodžiais paaiškinti, kaip jie tarpusavyje susiję.	3.2.1 Apibūdinti Žemės paviršių ir paaiškinti, kuo svarbus Žemę gaubiantis oro ir vandens sluoksnis, augalija ir gyvūnija. Paaiškinti, kas yra gamtiniai reiškiniai ir procesai.	
3.2.2. Elementariai/savais žodžiais apibūdinti vietos gyventojų veiklos ir kultūros bruožus. Stebėti aplinką ir pateikti pavyzdžių apie joje vykstančius socialinio gyvenimo procesus.	3.2.2 Apibūdinti artimiausios aplinkos ir Lietuvos gyventojų pasiskirstymo, judėjimo, gyvenviečių ir ūkinės veiklos ypatumus.	
3.2.3 Pateikti pavyzdžių apie gamtos ir žmonių tarpusavio ryšį.	3.2.3 Apibūdinti, kaip ir kokiais būdais bei priemonėmis žmonės keičia vietos aplinką. Paaiškinti, kaip žmonės prisitaiko prie skirtingos aplinkos ypatybių. Skirti ir apibūdinti atsinaujinančius išteklius (saulės, vėjo, vandens energija).	
<i>3.3. Pasaulio geografinis pažinimas</i>		
3.3.1. Pavaizduoti ir papasakoti savo gyvenamosios vietos / aplinkos (miesto, kaimo) bendriausius bruožus (pastatai, gamtos objektai).	3.1 Įvardyti ir parodyti žemėlapyje ir elementariai apibūdinti žemynus bei vandenynus. Nusakyti kelias pagrindines Lietuvos gamtos ir žmonių gyvenimo / veiklos ypatybes.	
3.3.2. Pastebėti pokyčius artimiausioje aplinkoje ir juos elementariai apibūdinti, pateikti pavyzdžių (tiesiamas kelias, statomi pastatai ir pan.).	3.2 Lyginti Lietuvos ir skirtingų pasaulio vietovių žmonių verslų (veiklos) ir gyvenimo būdo kaitą siejant tai su klimatu, gamtos ištekliais, technologijomis.	
3.3 Elementariai / pagal keletą požymių nusakyti artimų, pažįstamų ir tolimų, nežinomų vietovių, teritorijų panašumus ir skirtumus.	3.3 Apibūdinti žemynus, jų gamtos ir žmogaus gyvenimo ypatumus, pateikti pavyzdžių. Kelti ir atsakyti į klausimus, kuo svarbi žmonėms gyvenamoji vieta, aplinka, jų pažinimas.	

Socialinio ugdymo turinys*

1 mokymosi metai

Orientavimasis artimiausioje aplinkoje: namuose, mokykloje, klasėje

Artimos aplinkos (kambario, klasės, kiemo) planas, elementarūs sutartiniai ženklai

Kelias į mokyklą

Orai ir jų pagrindiniai elementai

Gaublys – Žemės modelis

Gyvenamosios vietos padėtis Lietuvos žemėlapyje

Metų laikų kaita

Žmogaus sukurti daiktai ir gamtos sukurti aplinkos objektai

2 mokymosi metai

Orientavimasis pagal gamtos požymius

Orų stebėjimas

**Gaublys ir jo elementai.
Pagrindiniai žemėlapių elementai**

Žemynai ir vandenynai

Mokyklos vieta, adresas

Aplinkos stebėjimas

Žmonių prisitaikymas gyventi šiltuose ir šaltuose kraštuose

Žmonių gyvenimas mieste ir kaime

Ką žinai apie profesijas?

1-2 mokymosi metai	2. Žmonių gyvenimo kaita	3-4 mokymosi metai
<i>2.1. Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje</i>		
2.1.1. Skirti praeitį, dabartį, ateitį kalbant apie save, šeimą, mokyklą.	2.1.1. Paaiškinti ir pavyzdžiais iliustruoti dabarties sąsajas su praeitimi.	
2.1.2. Vartoti laiką nusakančias sąvokas (para, savaitė, mėnuo, metai), nurodant įvykių, objektų, asmenų veiklos laiką.	2.1.2. Vartoti laiką nusakančias sąvokas (epocha, laikotarpis, pr. Kr., po Kr., tūkstantmetis, amžius), nurodant istorinių įvykių, objektų, asmenybių veiklos laiką.	
2.1.3. Įvardinti ir trumpai apibūdinti svarbiausius dienos, savaitės, mėnesio įvykius mokykloje.	2.1.3. Išdėstyti nagrinėtus skirtingų istorijos laikotarpių įvykius, objektus, asmenybes chronologine tvarka.	
2.1.4. Įvardinti ir trumpai apibūdinti svarbiausias savo gyvenimo datas ir įvykius.		
2.1.5. Nustatyti įvykusių įvykių, asmenų veiklos pokyčių eiliškumą.		
2.1.6. Mokytojui padedant parodyti žemėlapyje kai kurias aptartų įvykių ir objektų vietas.	2.1.4. Žemėlapyje parodyti Lietuvos teritoriją atskirais istorijos laikotarpiais.	
	2.1.5. Aptariant nagrinėtus Lietuvos istorijos įvykius, objektus naudotis žemėlapyje pateikta informacija.	

Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje

Istorijos laikotarpių ypatumų supratimas

Istorijos tyrimas

Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška

Socialinio ugdymo turinys

1 mokymosi metai

Praeitis, dabartis ir ateitis

Aš ir mano šeimos istorija

Aš – šeimos istorijos tyrinėtojas

2 mokymosi metai

Žmonių gyvenimo kaita ir tęstinumas

**Mano šeimos ir gyvenamosios
vietos istorija**

Aš – praeities tyrinėtojas

Socialinio ugdymo turinys

3 mokymosi metai

Žmonių gyvenamoji erdvė seniau ir dabar

Žmonių veikla, darbas ir profesijos

Mokymas ir mokyklos

Komunikacija, kelionės ir keliautojai

Laisvalaikis ir žaidimai

Mūsų valstybę kūrusios asmenybės

Aš – praeities tyrinėtojas

Istorijos sritis

4 mokymosi metai

Lietuvos valstybės kelias: *reikšmingi įvykiai, objektai, asmenybės skirtingais Lietuvos valstybingumo istorijos laikotarpiais*

Viena, bet įvairi Lietuva

Lietuviai pasaulyje

Žmonių gyvenimas skirtingais istorijos laikotarpiais

Aš – praeities tyrinėtojas

?

Klausimai

Siūlymai

Komentarai

?